

БОРИСПІЛЬСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА МІСЬКА БІБЛІОТЕКА

Інформаційний список

Апостол правди і добра

до 295 – річчя від дня народження

Г.С.Сковороди

(1722-1794)

м.Бориспіль
2017 р.

Григорій Савич Сковорода — найвидатніша постать у культурному й літературному житті України XVIII ст. Великий народний мислитель, просвітитель і письменник, він у своїх творах розвивав цілий комплекс ідей, актуальних для свого часу, виражав передові погляди українського громадянства. Його багатогранна філософська й літературна творчість — це остання ланка в перехідному періоді від давньої української літератури до нової.

Г.Сковорода був всебічно обдарованою людиною — філософом-мислителем, письменником, педагогом, музикантом, знавцем античності й середньовіччя, володів кількома мовами— латинською, старогрецькою, староєврейською, польською, німецькою, російською. Він постійно вчився, поглиблював свої знання, передаючи їх одночасно іншим — учням, близьким знайомим, випадковим слухачам.

Мандруючи Україною і світами, він цікавився життям, звичаями, мистецтвом, віруваннями інших народів, вкраплював у свої твори враження від спостереженого й почутого.

Григорій Сковорода народився в сотенному містечку Чорнухи Лубенського полку, що нині на Полтавщині, у небагатій козацькій родині. Після здобуття початкової освіти в сільській школі, з 1734 року (Григорію 12) навчався у Києво-Могилянській академії. Його навчання в Академії, з перервами, тривало до 1753-го. Її бібліотека стала для нього джерелом знань. У навчанні був перший, і всі найкращі похвали належали йому. Протягом навчання в Академії вивчив латинську, грецьку, церковнослов'янську, польську, німецьку й інші мови, ознайомився з творами багатьох філософів та письменників, від античних до йому сучасних. У 1741 році Григорія забрали до Петербургу для співу в придворній капелі, звідки він повернувся у 1744-му. Згодом, в 1745–1750 роках, Сковорода їде до Європи: спершу до Угорщини в складі царської місії під проводом Ф. Вишневського, далі — до Словаччини (Братислава) й Австрії (Відень). Перебування Сковороди в Італії, Німеччині й Польщі не підтверджено документами^[1]. Після мандрівки він повернувся в Україну, працював професором у Переяславі, в Харкові, приватно перекладав Плутарха, писав свої твори. Саме в цей час мислитель зустрічає одного з найвідданіших учнів, Михайла Ковалинського, який після смерті вчителя написав його біографію, докладну, ґрунтовну, на яку посилалися й посилаються всі дослідники творчості великого мудреця. Саме в листах до нього Григорій Савич висловлював найважливіші ідеї, що згодом ставали основою філософських трактатів. Про стиль його життя з харківського періоду його перший біограф пише: *«Уставав дуже рано, їв раз на день, без м'яса і риби, був завжди веселий, сильний, рухливий, з усього задоволений, до всіх добрий, усім готовий послужити. Поважав і любив добрих людей без різниці їх стану, навідувався до хворих, розважав сумних, ділився останнім з тим, хто нічого не мав»*. («Житіє Сковороди»).

Під кінець 70-х років XVIII ст., після різних конфліктів з владою, Григорій Сковорода обрав зовсім новий і незнаний до того стиль життя, а саме — мандрівку. І ця мандрівка тривала до самої смерті, майже тридцять років. Була вона повна пригод, оповита переказами й легендами. У ній ніколи не розлучався філософ із Біблією, сопілкою або флейтою і своїми писаннями. Слава про нього йшла всюди, і кожний, чи то пан, чи селянин хотів його побачити й почути. Тож аудиторія його була дуже численна і різнорідна, і всі розуміли його — речника великої правди.

Слава про Сковороду йшла так далеко, що про нього довідалась і цариця Катерина II, і забажала його побачити. Через свого поручника Потьомкіна вона послала Сковороді запрошення переселитись з України в Петербург. Посланець цариці застав Сковороду на краю дороги, де він відпочивав і грав на флейті, а недалеко нього паслась вівця того господаря, в якого філософ затримався.

Посланець передав йому запрошення цариці, але Сковорода, просто й спокійно дивлячись в очі посланцеві, заявив: *«Скажіть цариці, що я не покину України — мені дудка й вівця дорожчі царського вінця»*.

Приятель і життєписець Сковороди Ковалинський теж засвідчував:

Коли писав Сковорода для свого краю, то і вживав деколи української мови та правопису, вживаного в українському виговорі. Він любив завжди свою природжену мову. Дуже любив свій рідний край, свою любу Україну й коли відлучався за її межі, обов'язково прагнув скоріше туди повернутися і бажав там померти. Він висловлює це в багатьох місцях своїх творів. *«Всяк должен узнать свой народ і в народі себе»*.

Помер 9 листопада 1794 року в селі Пан-Іванівка (зараз Сковородинівка) Золочевського району Харківської області.

1. Афоризми мандрівного філософа // Слово просвіти. – 2012. – 20-26 груд. (№51). – С.10
2. Бакуменко О. Григорій Сковорода: «Думай про вічне...» // Олександр Бакуменко // Культура і життя. – 2017. – 21 квіт. (№16). – С.6
3. Бондар-Терещенко І. Усі кути Сковороди: у романі Володимира Єшкілева українською історією рухають таємні сили / Ігор Бондар-Терещенко // Україна молода. – 2012. – 27 черв. (№92). – С.13
4. Бургардт О. Сковорода : [поезія] / Освальд Бургардт // Дивослово. – 2013. - №5. – С.62
5. Войцехівський Б. Нам треба мудрості Сковороди / Борис Войцехівський // Уряд. кур'єр. – 2012. – 7 груд. (№226). – С.11
6. Гнатюк Л. Чому вивчення мови Григорія Сковороди актуальне для українців у XXI столітті / Лідія Гнатюк // Дивослово. – 2013. - №5. – С.53-58. – Бібліогр.: с.58
7. Голота Л. Морально-світоглядна освітня система Григорія Сковороди / Любов Голота // Слово просвіти. – 2017. – 10-16 серп. (№32). – С.10-11
8. Горський В.С. Філософія Григорія Сковороди // Історія української філософії: навч. посіб. – / В.С.Горський. – 4-те доп. вид. - К.: Наук. думка, 2001. – С.101-125
Цей навчальний посібник створено на основі курсу лекцій з історії національної філософії. В ньому характеризуються головні етапи розвитку філософської думки України.
9. Градовський А. Творчість Г.Сковороди у контексті європейського бароко / Анатолій Градовський, Максим Галушко // Укр. літ. у загальноосвіт. шк. – 2015. - №4. – С.6-9
10. Григорій Сковорода постане в Чорнухах на повен зріст // Слово просвіти. – 2014. – 2-8 жовт. (№39). – С.9
11. Дацюк М. «Світ ловив мене, а я осідлав його» / М.Дацюк // Ринок. Бориспіль. – 2009. – 15 січ. – С.14
12. Демчук Л. Філософія серця геніального мислителя / Леся Демчук // Порадниця. – 2012. – 29 листоп. (№48). – С.2
13. Дуб Григорія Сковороди // Літ. Україна. – 2012. – 29 берез. (№13). – С.13
14. Загнітко А. У слові вся глибина духу / Анатолій Загнітко // Україна козацька. – 2013. - №3-4. – С.12
15. Іщенко В. Щастя – всередині тебе / Віктор Іщенко // Дніпро. - 2012. - №12. – С.134-136
16. Йосипенко С. Філософія, релігія, модерність Григорія Сковороди: з виступу на VI Академічній дискусії (пряма мова) / Сергій Йосипенко // Дивослово. – 2013. - №5. – С.51-52
17. Карпець Я. Слідами мандрівного філософа / Ярослав Карпець // Сіл. вісті. – 2012. – 27 січ. (№12). – С.5
18. Кирей Р. Сковорода прагнув українцям щасті / Роман Кирей // Уряд. кур'єр. – 2016. – 12 квіт. (№69). – С.5
19. Кир'ян Н. Сковорода веде нас по світу / Надія Кир'ян // Слово просвіти. – 2013. – 10-16 жовт. (№40). – С.16
20. Костюченко В. Григорій Сковорода – філософ, письменник, учитель, музикант, співець / Валентина Костюченко // Дивослово. – 2012. - №11. – С.11-13
21. Костюченко В. Руссо і Сковорода / Віктор Костюченко // Слово просвіти. – 2012. – 21-27 черв. (№25). – С.12-13
22. Лазаренко М. У Словенії відкрили пам'ятник Сковороді / Микола Лазаренко // Голос України. – 2016. – 10 листоп. (№214). – С.11
23. Ларіонов П. Із мандрів шляхами Сковороди / Павло Ларіонов // Уряд. кур'єр. – 2012. – 23 жовт. (№193). – С.5
24. Ларіонов П. Його ловив світ, але він залишився з нами / Павло Ларіонов // Уряд. кур'єр. – 2016. – 3 груд. (№228). – С.7
25. Манженко В. Над Сковородинівкою – Божа благодать : [музей Г.Сковороди] / Валерій Манженко // Літ. Україна. – 2012. – 7 черв. (№23). – С.8
26. Матвієнко М. «Ми створимо світ краший. Ми створимо день веселіший» / Марія Матвієнко // Літ. Україна. – 2012. – 29 листоп. (№46)

27. Махінчук М. Дорогами Григорія Сковороди мандрує публіцист Володимир Стадниченко в новій книзі «Садівник щастя» / Микола Махінчук // *Голос України*. – 2012. – 6 жовт. (№188). – С.22
28. Микицей М. Сліпуче коло провокаційного прочитання : [апокриф мандрів Григорія Сковороди] / Марія Микицей // *Літ. Україна*. – 2012. – 31 трав. (№22). – С.12
29. Науменко О. До ювілею видатного мислителя / Ольга Науменко // *Слово просвіти*. – 2017. – 21-27 верес. (№38). – С.9
30. Науменко О. Шана національному любомудрові / Ольга Науменко // *Слово просвіти*. – 2015. – 17-23 груд. (№50). – С.11
31. «Невлловимий» філософ // Шк. б-ка. – 2012. - №21-22. – С.8-10
32. Нічик В.М. Філософія Григорія Сковороди / В.М.Нічик, А.В.Романець // *Історія філософії України: підручник*. – К.: Либідь, 1994. – С.167-195
У підручнику послідовно викладаються етапи розвитку і функціонування в системі національної духовної культури філософської думки українського народу. Окремі розділи присвячені визначним мислителям минулого, які уособлювали суттєві періоди розвитку вітчизняної філософської думки, зокрема Григорій Сковорода
33. Огородник І.В. Україна і просвітництво. Філософія Г.Сковороди // *Історія філософської думки в Україні: курс лекцій: навч. посіб.* / І.В.Огородник, В.В.Огородник. – К.: Вища шк., 1999. – С.251-265. – Бібліогр.: с.263-264
Викладено один з найперших систематизованих курсів історії філософської думки в Україні від її зародження до ХХ ст. Основну увагу приділено тим мислителям, які одстоювали загальнолюдські цінності в контексті розвитку національної духовної культури.
34. Олійник Б. Нам треба провести сквородинізацію всієї України : [розмова з поетом-академіком, лауреатом Шевченківської премії, Героєм України Борисом Олійником / розмов. Володимир Ушкалов] // *Слово просвіти*. – 2012. – 29 листоп. – 5 груд. (№48). – С.10-11
35. Олійник Л. Флейта Сковороди / Леся Олійник // *День*. – 2014. – 7-8 листоп. (№209-210). – С.22
36. Онищенко Н. Символ мудрості української / Надія Онищенко // *Слово просвіти*. – 2017. – 26 жовт. – 1 листоп. (№43). – С.11
37. Пагутяк Г. Вкраїна снігу / Галина Пагутяк // *Слово просвіти*. – 2016. – 8-14 груд. (№49). – С.3
38. Редько М.П. Видатний філософ-гуманіст / М.П.Редько. – К.: Знання, 1972. – 47 с.
У брошурі висвітлюється творчий шлях і основні риси світогляду видатного українського філософа – гуманіста ХVIII ст. Григорія Савича Сковороди.
39. Родіоненко Т. Сковородинівські мотиви у творчості Марії Буряк / Тетяна Родіоненко // *Наша Березина*. – 2012. - №2. – С.6-7
40. Сагач Г.М. Ave, Skovoroda! Ідемо за Сковородою / Г.М.Савич // Шк. б-ка. – 2015. - №8. – С.42-56. – Бібліогр.: с.54-56
41. Самійленко Л. Нащадок філософа і мандрівника : [поет В.Осипчук-Сковорода] / Леся Самійленко // *Культура і життя*. – 2016. – 16 верес. (№38). – С.10
42. Сандига О. Премії імені Григорія Сковороди – 20 років / Олеся Сандига // *Слово просвіти*. – 2012. – 5-11 січ.(№1). – С.13
43. Ситченко А. Григорій Сковорода. Байки Харківські / Анатолій Ситченко // *Укр. л-ра. загальноосвіт. шк.* – 2009. - №9. – С.24-27
44. Сковорода Г. Твори у двох томах / Григорій Сковорода. – К.: АТ «Обереги», 1994
До двотомника творів увійшли поезії, байки, притчі, філософські трактати й діалоги, переклади й листи видатного українського письменника-гуманіста, філософа і мислителя, просвітителя і педагога, предтечі нового українського письменства. Написані книжною староукраїнською мовою і вперше повністю перекладені на нову українську літературну мову.
45. Скрутень І. Повернення Григорія Сковороди / Ігор Скрутень // *Віче*. – 2012. - №8. – С.70-71
46. Славинський М. «Перший розум наш...» / Микола Славинський // *Віче*. – 2012. - №23. – С.27

47. Слапчук В. Названо лауреатів Міжнародної літературної премії імені Григорія Сковороди «Сад божественних пісень» за 2015 рік : [Ю.Мушкетик, Юрій і Тетяна Логуші, Д.Дороздовський, М.Гриценко, Л.Шутько (Італія), Б.Ангелов (Болгарія), С.Маринчук] / Василь Слапчук // Укр. літ. газета. – 2015. – 28 серп. (№17). – С.6
48. Стежками Григорія Сковороди // Київщина регіональна. – 2012. – 17 лют. (№6). – С.10-11
49. Табачников И.А. Григорій Сковорода / И.А.Табачников. – М.: Мысль, 1972. – 207 с. – (Мыслители прошлого)
 В книзі дається короткий біографічний аналіз філософських і соціологічних поглядів видатного українського мислителя Г.Сковороди.
50. Таборит М. Апостол правди і добра / Микола Таборит // Слово просвіти. – 2012. – 20-26 груд. (№51). – С.10
51. Танана Р. Сковородинськими шляхами Слобожанщини / Раїса Танана // Слово просвіти. – 2012. – 29 листоп. – 5 груд. (№48). – С.12
52. Тимошик М. Долучитися серцем до титана духу: до виходу в світ книги Володимира Стадниченка «Садівник щастя: Сковорода як дзеркало України» / Микола Тимошик // Культура і життя. – 2012. – 23 листоп. (№47). – С.13
53. Тисячна Н. «Від Сковороди до Сковороди: 290 років від дня народження»: за програмою Форуму видавців – фестиваль, присвячений письменнику / Надія Тисячна // День. – 2012. – 10-11 серп. (№140-141). – С.23
54. Усатенко Г. Про Григорія Сковороду, ідентичність і давню літературу / Галина Усатенко // Дивослово. – 2013. - №5. – С.47-50
55. Ушкалов Л. Далеке близьке: Сковорода й Нансен / Леонід Ушкалов // Україна молода. – 2012. – 22 берез. (№43). – С.12
56. Ушкалов Л. Людина межі: Григорій Сковорода в рецепції Михайла Драгоманова / Леонід Ушкалов // Дивослово. – 2014. - №10. – С.52-57
57. Ушкалов Л.В. Нариси з філософії Григорія Сковороди / Л.В.Ушкалов, О.В.Марченко. – Х.: Основа, 1993. – 152 с.
 У монографії досліджуються засновкові моменти ідеології Г.С.Сковороди, а також форми її іконічного існування на тлі поступу європейської філософської традиції від античності до бароко.
58. Чижевський Д. Філософія Г.С.Сковороди / Дмитро Чижевський. – Х.: Прапор, 2004. – 272 с.
 Одна з найвідоміших праць українського вченого. У книзі досліджуються засади сквородинської метафізики, антропології, гносеології, етики.

Перелік періодичних видань, матеріали з яких включено до покажчика

1. Віче
2. Голос України
3. День
4. Дивослово
5. Дніпро
6. Київщина регіональна
7. Культура і життя
8. Літературна Україна
9. Наша Берегиня
- 10.Порадниця
- 11.Ринок. Бориспіль
- 12.Сільські вісті
- 13.Слово просвіти
- 14.Україна козацька
- 15.Україна молода
16. Українська література в загальноосвітній школі
- 17.Українська літературна газета
- 18.Урядовий кур'єр
- 19.Шкільна бібліотека

Укладач: бібліограф Шевченко О.Л.